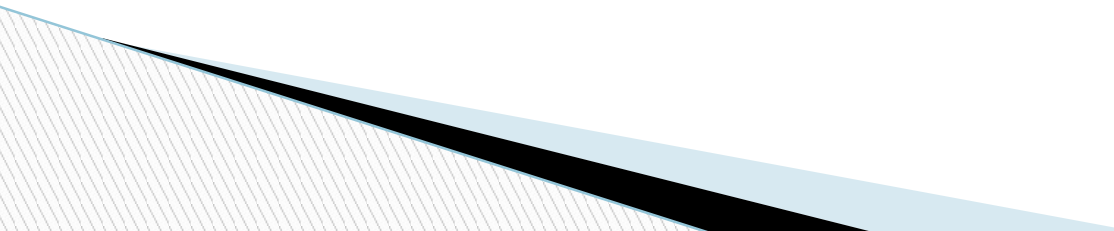

Економічна система суспільства. Відносини власності

тема 3

Питання теми

1. Сутність та структура економічної системи
 2. Типи та моделі економічних систем
 3. Власність як економічна категорія. Теорія прав власності
 4. Форми власності та їх еволюція
 5. Найновіші тенденції у розвитку відносин власності. Відносини власності в Україні
-

Сутність та структура економічної системи

»» Питання 1

Сутність економічної системи

- ▣ **Система як загальнонаукове поняття** – це сукупність взаємопов'язаних і розміщених у належному порядку елементів певного цілісного утворення
- ▣ **Властивості кожної системи:** цілісність, упорядкованість, стійкість, саморух та загальна мета
- ▣ **Економічна система** – *це сукупність взаємопов'язаних і відповідним чином упорядкованих елементів економіки, що утворюють певну цілісність, економічну структуру суспільства, яка має загальну мету*

Визначення економічної системи П. Самуельсона

Економічна система – це система, яка незалежно від її соціально-економічної форми повинна вирішувати наступні три питання:

--	--	--

Елементи економічної системи

Продуктивні сили

Економічні
відносини

Механізм
господарювання

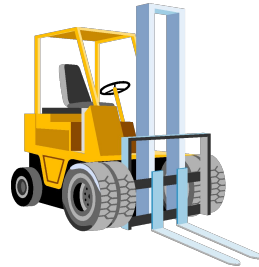

Що таке продуктивні сили?

- ▣ **Продуктивні сили** – це сукупність засобів виробництва, працівників з їхніми фізичними і розумовими здібностями, науки, технологій, інформації, методів організації та управління виробництвом, що забезпечують створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення потреб людей
- ▣ **Продуктивні сили** становлять матеріально-речовий зміст економічної системи
- ▣ **Продуктивні сили** є найважливішим показником і критерієм досягнутого економічною системою рівня науково-технічного прогресу і продуктивності суспільної праці

Структура продуктивних сил

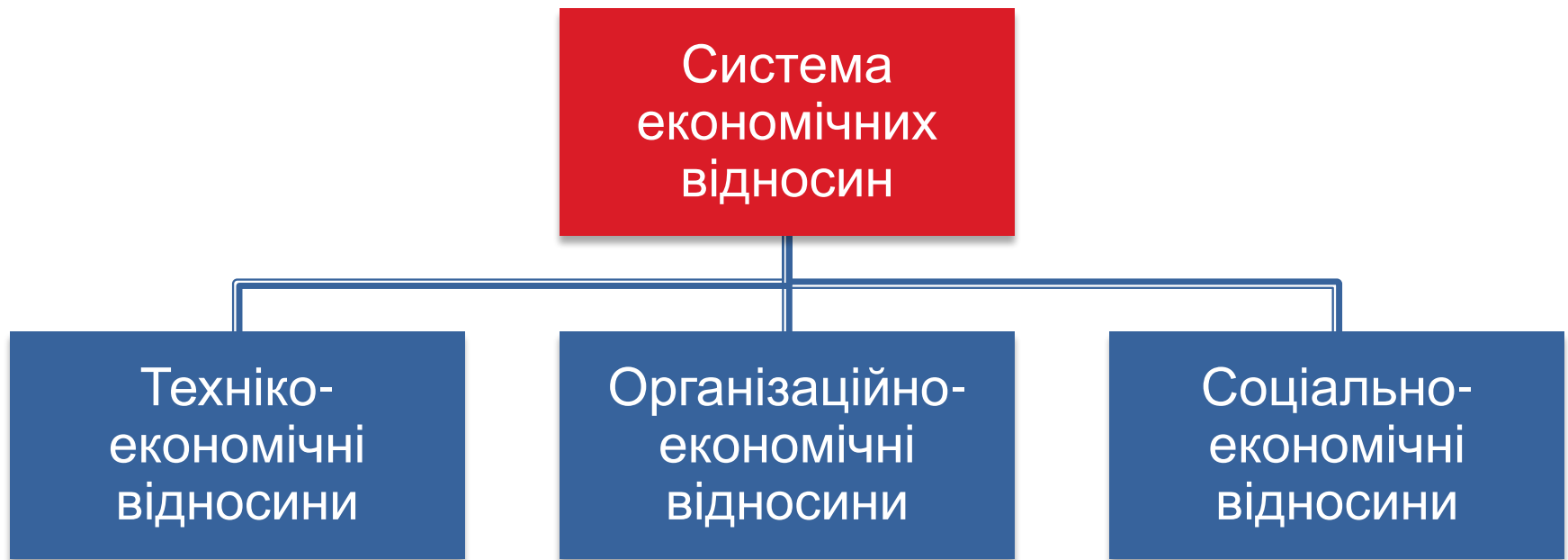
- Продуктивні сили
 - Робоча сила
 - Засоби праці
 - Предмети праці

Що таке економічні відносини?

- ▣ **Економічні відносини** – це відносини між людьми з приводу виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних та нематеріальних благ

Система економічних відносин

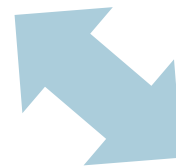
Система економічних відносин

- ▣ **Техніко-економічні відносини** – це відносини між людьми з приводу створення та використання ними знарядь та предметів праці у процесі виробництва, за допомогою яких вони впливають на сили природи і виробляють необхідні блага
- ▣ **Організаційно-економічні відносини** – це відносини між людьми з приводу застосування способів і методів організації та управління суспільним виробництвом: спеціалізація праці, кооперування, концентрація та комбінування виробництва
- ▣ **Соціально-економічні відносини** – це насамперед відносини власності в економічному значенні цього поняття

Що таке господарський механізм?

Господарський механізм є структурним елементом економічної системи, що складається із сукупності форм і методів регулювання економічних процесів та суспільних дій господарюючих суб'єктів на сонові використання економічних законів ринку, державних економічних важелів, правових норм та інституційних утворень

Елементи економічної системи в дії

Типи та моделі економічних систем

»» Питання 2

Формаційний підхід

Первіснообщинна

Рабовласницька

Феодальна

Капіталістична

Комуністична (соціалістична)

Цивілізаційний підхід (вертикальний аспект)

Економічні системи

ДОІНДУСТРІАЛЬНА

ІНДУСТРІАЛЬНА

ПОСТІНДУСТРІАЛЬНА

Головна сфера економіки

сільське господарство

промисловість

сфера послуг

Головний фактор виробництва

земля

капітал

інформація

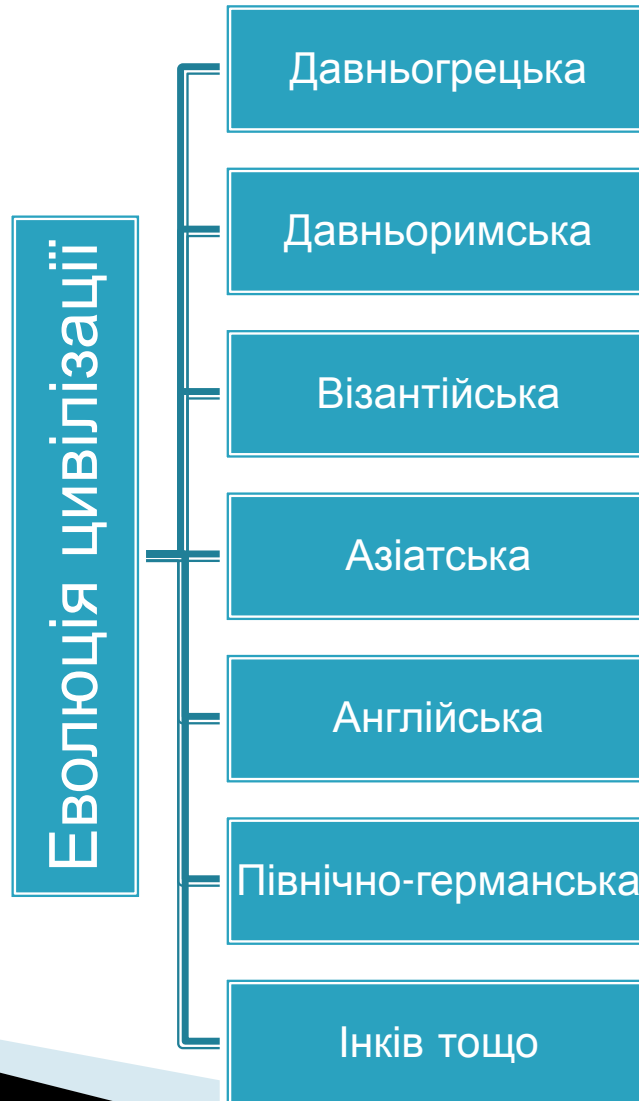
Домінуюча соціальна група

землевласники

власники капіталу

власники інформації

Цивілізаційний підхід (горизонтальний аспект)

Типи економічних систем за формою власності на засоби виробництва та способом управління економікою

Командно-адміністративна економіка

- державна власність на всі економічні ресурси
- планування всіх економічних подій
- монополізація виробництва та збуту продукції
- жорстка централізація у розпорядженні ресурсами та їх розподілі
- обмеження диференціації доходів
- більшість економічних рішень приймається урядовими органами

Ринкова економіка

- приватна власність на економічні ресурси
- вільне підприємництво
- наявність особистої економічної зацікавленості
- ринкова саморегуляція через попит та пропозицію
- вільна конкуренція
- відсутність державного впливу на економіку

Типи економічних систем за формою власності на засоби виробництва та способом управління економікою

Традиційна економіка

- економічні рішення приймаються на підставі багатовікових традицій та звичаїв
- відсталість технологій
- широке використання ручної праці
- багатокладність економіки
- замкнутість
- консерватизм

Змішана економіка

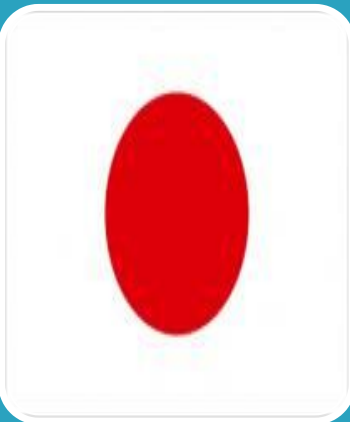
- плюралізм форм власності
- високій рівень розвитку продуктивних сил та наявність розвинутої ринкової інфраструктури
- оптимальне комбінування ринкового механізму з державними методами регулювання економіки
- орієнтація на посилення соціальної направленості розвитку ринкової економіки

Моделі економічних систем

Американська модель

- невелика вага державної власності
- мінімальна регулююча роль держави
- всіляке заохочення підприємництва
- різка диференціація на багатих та бідних
- прийнятний рівень життя малозабезпечених груп населення

Японська модель

- високий рівень державного впливу на основні напрями економіки
- складання планів розвитку економіки
- незначна різниця в рівні заробітної плати
- соціальні направленість моделі

Моделі економічних систем

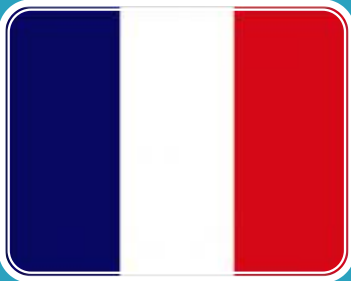
Німецька модель

- високий рівень державного впливу на економіку
- прогнозування основних макроекономічних показників
- різниця в рівні заробітної плати незначна

Шведська модель

- соціальна направленість, скорочення майнової нерівності, турбота про малозабезпечених
- активне державне втручання у процес ціноутворення
- висока вага державного сектору

Французька модель

- висока регулююча роль держави
- значні масштаби прямої підприємницької діяльності держави
- втручання держави в процес накопичення капіталу

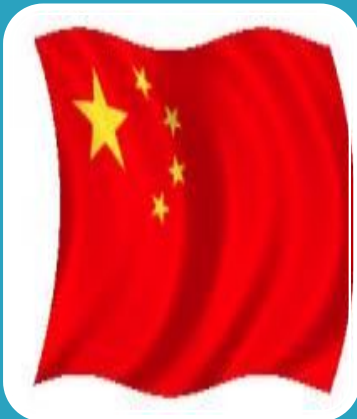
Моделі економічних систем

Південнокорейська модель

- широко використовується планування економічного розвитку
- тривалий час діяла державна монополія в кредитно-фінансовій сфері
- регулювання зовнішньоекономічної сфери спрямовано на стимулювання експорту та обмеження імпорту

Китайська модель

- здійснено перехід від моделі «централізованої планової економіки» до моделі «соціалістичної планової товарної економіки»
- поєднання ринкових відносин з державним плануванням
- поживлення господарської діяльності підприємств держсектора шляхом відокремлення «права власності» від «права господарювання»
- встановлення прямих господарських зв'язків між підприємствами
- створення системи ринків

Власність як економічна категорія. Теорія прав власності

»» Питання 3

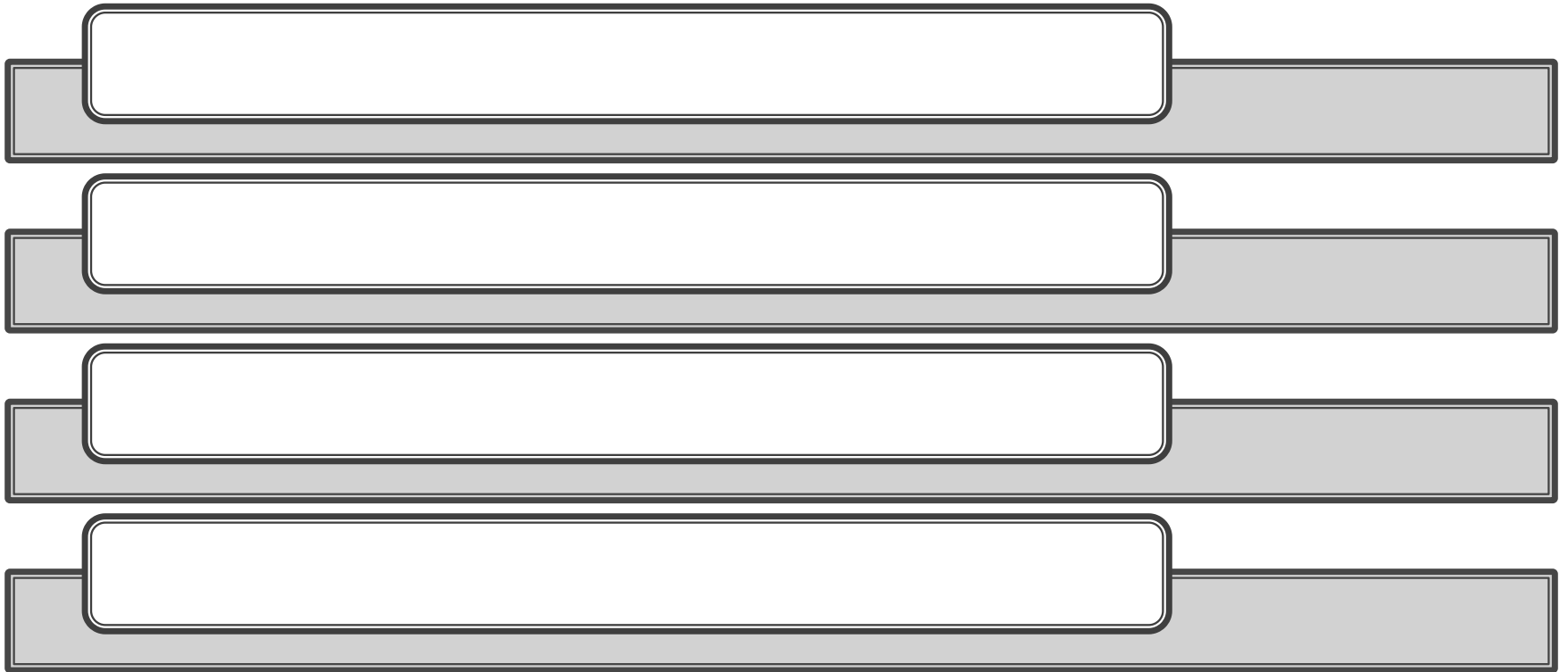
Сутність відносин власності

- ▣ **Власність** – це складна і багатогранна категорія, яка виражає всю сукупність суспільних відносин: економічних, соціальних, правових, політичних, національних, морально-етичних, релігійних тощо
- ▣ **Власність як економічна категорія** – це сукупність відносин між суб'єктами господарювання з приводу привласнення засобів виробництва та його результатів

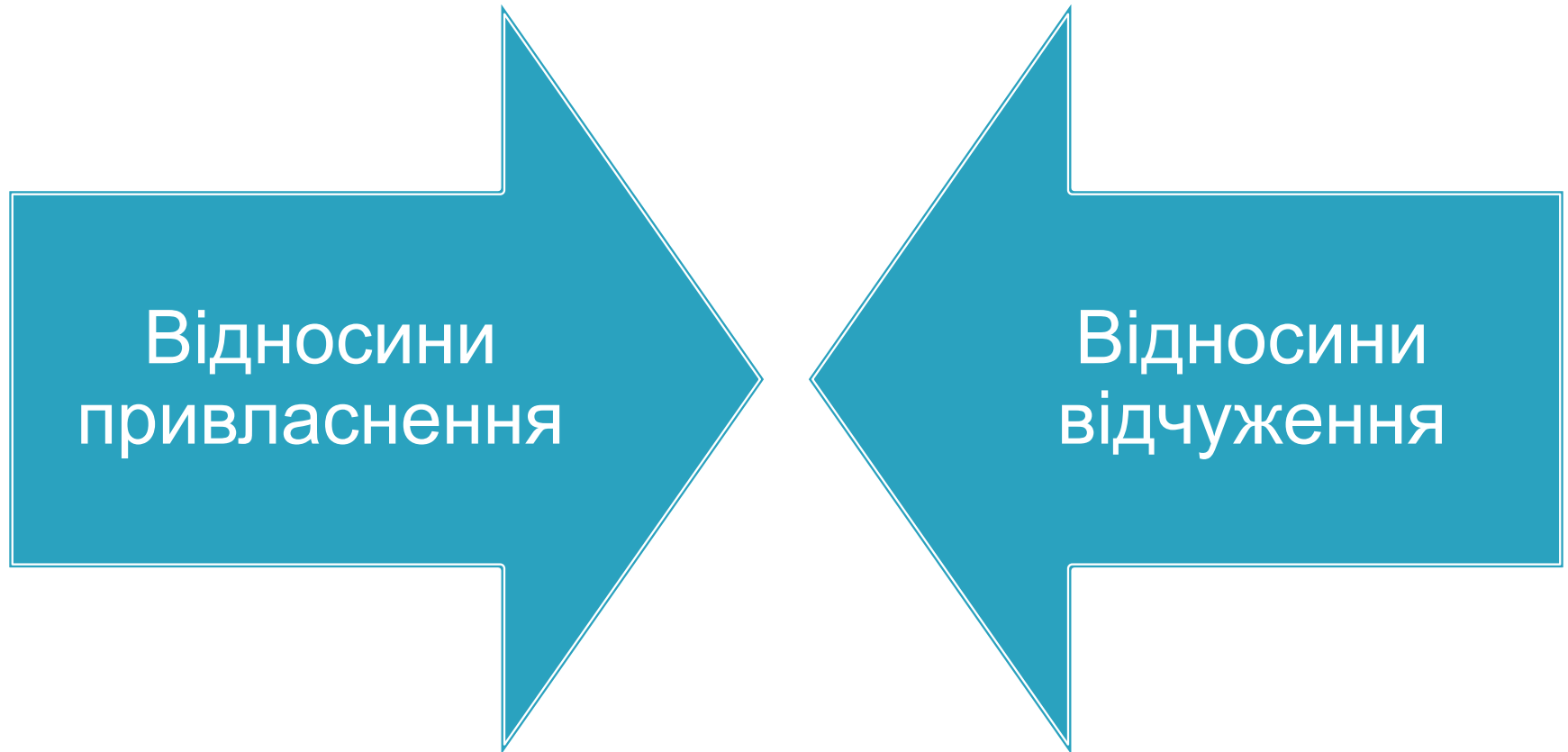
Місце власності в економічній системі

Структура системи відносин власності

Внутрішня структура відносин власності

Відносини привласнення

- ▣ **Привласнення** – це процес, що виникає у результаті поєднання об'єкта та суб'єкта привласнення, тобто це конкретно-суспільний спосіб оволодіння річчю
- ▣ Складовими відносин привласнення є:
 - **володіння** – початкова форма власності, яка виражає відносини, пов'язані з наявністю у того чи іншого суб'єкта об'єктів власності з господарським володінням ними;
 - **користування** – виражає економічні відносини власності з приводу виробничого чи особистого використання корисних властивостей її об'єктів відповідно до функціонального призначення останніх
 - **розпорядження** – вища і всеохопна категорія прав власності, яка передбачає, що розпорядник має право самотійно вирішувати долю певного об'єкта

Зверніть увагу!

Суб'єкт
привласнення

Володар

Користувач

Розпорядник

Володар

Користувач

Розпорядник

Розпорядник

Може бути
користувачем

Не завжди
володар

Користувач

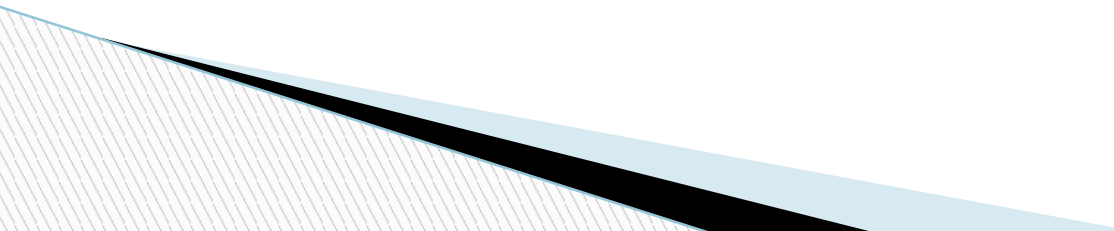
Не завжди
володар

Не завжди
розпорядник

Відносини відчуження

- ▣ **Відчуження** – це позбавлення суб'єкта права на володіння, користування і розпорядження тим чи іншим об'єктом власності

Суб'єкти власності – це персоніфіковані носії відносин власності:

- ▣ **Окрема особа (індивідуум)** – людина як носій майнових і немайнових прав та обов'язків
 - ▣ **Юридична особа** – організації, підприємства, установи, об'єднання осіб усіх організаційно-правових форм
 - ▣ **Держава** в особі органів державного управління, муніципалітети (органи місцевого управління та самоврядування)
 - ▣ **Декілька держав**
-

Об'єкти власності – це все те, що можна привласнити чи відчужити:

- ▣ Засоби виробництва**
 - ▣ Нерухомість**
 - ▣ Природні ресурси**
 - ▣ Предмети особистого споживання та домашнього вжитку**
 - ▣ Гроші, цінні папери, дорогоцінні метали та вироби з них**
 - ▣ Інтелектуальна власність**
 - ▣ Культурні та історичні цінності**
 - ▣ Робоча сила**
-

Форми власності та їх еволюція

»» Питання 4

Вертикально-історичний підхід до форм власності

Первіснообщинна – однакові права всіх членів общини на панівний об'єкт власності – земля, а також на засоби праці й результати виробництва

Рабовласницька – абсолютна концентрація прав власності рабовласника на засоби виробництва, результати праці й результати виробництва

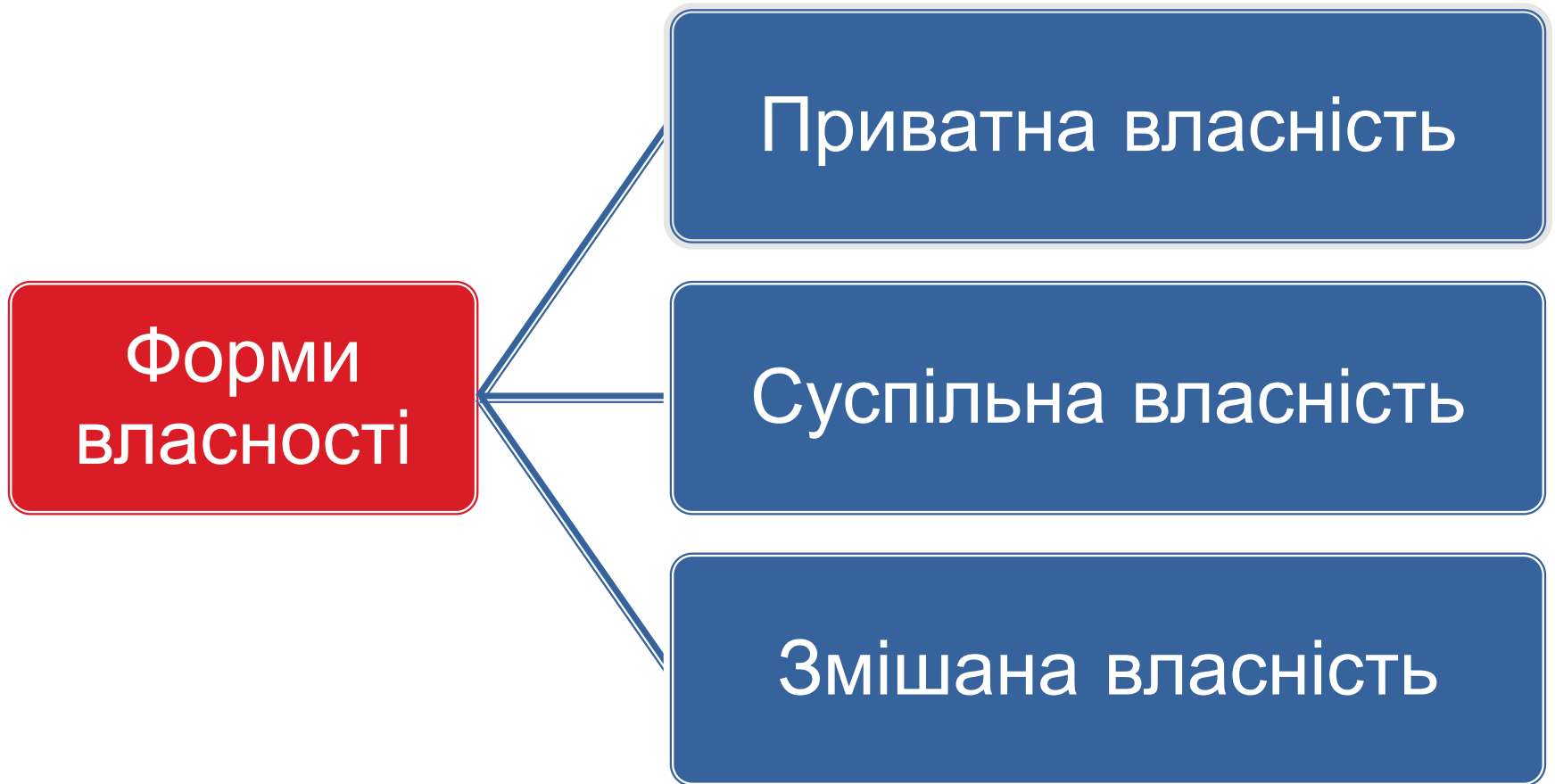

Феодальна – абсолютні права власності феодала на землю й обмежені права на працівника (селянина-кріпака)

Капіталістична – зосередження прав власності підприємця на засоби та результати праці і відсутність власності на найманого робітника, який має особисту свободу

Горизонтально-структурний підхід до форм власності

Види приватної власності

Види суспільної власності

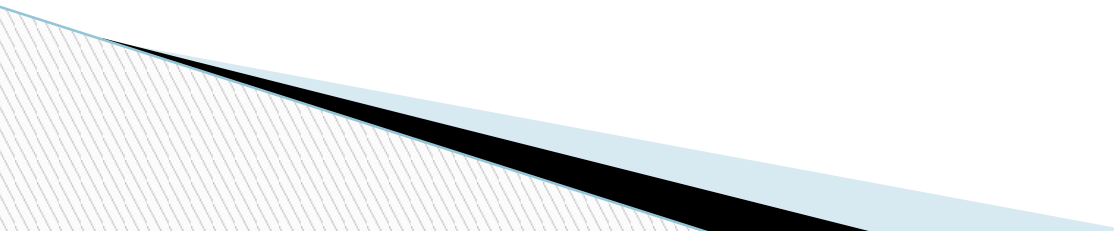
Види змішаної власності

Найновіші тенденції у розвитку відносин власності. Відносини власності в Україні

»» Питання 5

Новітні тенденції в розвитку відносин власності

- Подальше розширення плюралізму форм власності
 - Значне поширення змішаних і комбінованих форм власності, а саме корпоративної
 - Посилення процесів демократизації і соціалізації відносин власності
 - Прогресивна зміна структури об'єктів власності
 - Розширюються форми та об'єкти міжнародної власності
-

Кількість економічних суб'єктів за формами власності в Україні

Форми власності	на 1.01.2009	на 1.01.2010	на 1.01.2011	на 1.01.2012
Усього:				
• приватне підприємство				
• Державне підприємство				
• Комунальне підприємство				
• Акціонерне підприємство				

Дякую за увагу!

